

Lokale prestatieafspraken
betaalbare energielasten

HYBRIDE WARMTEPOMPEN

HYBRIDE WARMTEPOMPEN

Met hybride warmtepompen kunnen corporaties de Nederlandse woningvoorraad sneller verduurzamen. In Alkmaar heeft de gemeente met de corporaties de afspraak gemaakt om in 2030 een reductie van 55% in de CO2 uitstoot te bereiken. Een aantal wijken bereiden zich voor op de aansluiting op een duurzaam warmtenet. Voor woningen die buiten deze wijken liggen, zoekt Woonwaard naar duurzame warmteoplossingen die opschaalbaar zijn. Zij startte in 2021 een pilot met 10 eengezinswoningen waar een hybride warmtepomp is geïnstalleerd. Woonwaard deed ervaring op die zij nu toepast in de reguliere programma's voor onderhoud en vervanging van installaties. Bij een renovatie naar label A woningen gaan de woningen van het gas af en doet Woonwaard ervaring op met all-electric warmtepompen.

In 2022 kregen 82 woningen een hybride warmtepomp en in 2023 is worden er in 200 woningen hybride warmtepompen geplaatst. Woonwaard maakte een afwegingskader duurzame warmtedrager om de investering in duurzame installaties goed te onderbouwen. Het gaat nu om eengezinswoningen van tenminste 80 m2 die een plat dak hebben. Het huidige label is tenminste B of C. Woningen met lagere labels kiest Woonwaard voor een laagtemperatuur verwarming.

Om geluidsoverlast te voorkomen, staat de hybride warmtepomp op het (platte) dak. De woningen die een hybride warmtepomp krijgen, gaan ook over op mechanische ventilatie en krijgen nieuwe radiatorcransen. Het effect op de energierekening is van belang om bewoners te helpen aan betaalbare energielasten. Woonwaard ontvangt van Liander en HVC als netwerkbedrijf de gemiddelde verbruikscijfers per complex. Daarnaast laat Woonwaard op basis van de huidige energierekening doorrekenen of een hybride warmtepomp voordeel oplevert voor de huurder. Deze informatie deelt zij vooraf met de huurders.

Huurders meenemen in het gebruik van de (hybride) warmtepomp is een aandachtspunt. Woonwaard zet sterk in op de voorlichting aan bewoners. En ook op de samenwerking met co-makers. Woonwaard voert het programma uit met twee installateurs. Dat is een uitdaging. De opgedane kennis en ervaring deelt Woonwaard met de Vrienden van de WarmteWissel en de Lente-corporaties. Max de Graaf is programmaleider van de uitrol van de hybride warmtepompen. Hans Hoogervorst is vanuit Woonwaard als adviseur duurzaamheid betrokken bij beleidsontwikkeling en de afspraken met de gemeenten Alkmaar en Dijk en Waard.

De WarmteWissel

Woonwaard deelt de ervaring met de Vrienden van de WarmteWissel en de Lente corporaties. De WarmteWissel is een initiatief van de Lente corporaties (Alwel, Area, BrabantWonen, Casade, Stadlander, Tiwos, WonenBreburch, Zayaz).

Vanuit de WarmteWissel ontwikkelde Perry van Happen, WonenBreburch criteria voor het installeren van een hybride warmtepomp in woningen die niet aangesloten kunnen worden op een warmtenet. Een afwegingskader duurzame installaties bestaande uit een matrix met 7 woning typologieën helpt in de keuze van opschaalbare oplossingen. Het meetbedrijf (Watch-E) is betrokken. Dit levert waardevol inzicht in het energieverbruik. Zij heeft de winnende warmtepompen bij de WarmteWissel doorgemeten nadat deze zijn toegepast door de deelnemende corporaties. Het Centrum voor Woononderzoek interviewt bewoners zodat de deelnemende corporaties leren van de ervaring van bewoners.

Max de Graaf, Woonwaard: 'Bewoners kijken naar het effect op de energielasten. Sommige bewoners hebben een zo lage gasrekening dat de overstap naar een hybride warmtepomp nauwelijks voordeel oplevert. Toch nemen wij ook deze woningen mee en zetten sterk in op communicatie over het gebruik van de installatie.'

Hans Hoogervorst, Woonwaard: 'Om de CO2-reductie te halen is het installeren van hybride warmtepompen belangrijk, maar het moet wel werken. Daarom zetten wij fors in op de communicatie met bewoners om hen te laten wennen aan een hybride warmtepomp.'

Wat staat in de prestatieafspraken?

Prestatieafspraken 2023 Alkmaar

Hoofdstuk 4

Samenwerken aan een energiezuinige woningvoorraad

Verduurzaming bestaande woningvoorraad	De woningcorporaties investeren in 2023 bijna 36 miljoen euro in de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. In totaal worden er ca. 2.800 woningen energetisch verbeterd. Zie bijlage 3 (van de prestatieafspraken) voor een nadere specificatie (van de investeringen in onder andere (hybride) warmtepompen).	Woningcorporaties
Vergunningverlening warmtepomp	Wanneer de buitenunit van de warmtepomp goed zichtbaar is voor de omgeving is een vergunning nodig. Ook worden er akoestische eisen gesteld om geluidsoverlast te voorkomen. De gemeente onderzoekt, in overleg met de woningcorporaties, de mogelijkheid om een standaard te ontwikkelen waaraan de vergunningverlening moet voldoen. Hiermee ontstaat duidelijkheid aan de voorkant en kan de verduurzaming worden versneld.	Gemeente

Hoe werken partijen samen?

De samenwerking met de gemeente Alkmaar verloopt goed. De hybride warmtepompen worden meestal op platte daken geplaatst en staan daarmee in het zicht. Woonwaard vraagt vooraf een vergunning aan. De vergunningverlening verloopt soepel. Het traject kost Woonwaard wel tijd en geld. Er wordt onderzocht hoe dit goedkoper kan.

De huurdersorganisatie HBV Noord-Kennemerland is betrokken bij het maken van de prestatieafspraken. Zij speelt geen rol in de uitvoering bij het plaatsen van de installaties.

Woonwaard richt zich op de bewoners die een hybride warmtepomp krijgen. Voor de bewoners is het belangrijk dat zij voordeel hebben van een hybride warmtepomp. Woonwaard benut de lessen van de pilot met 10 woningen voor de uitrol van het programma.

Belangrijke les is dat niet alle bewoners voordeel hebben, omdat zij heel zuinig stoken. Het inzicht vooraf in het energieverbruik helpt om bewoners goed voor te bereiden en de verwachting op kostenbesparing te temperen. Het blijkt dat niet alle bewoners de nieuwe installatie meteen juist gebruiken en dat leidt soms tot tegenvallende besparing. In de uitrol van hybride warmtepompen geeft Woonwaard veel aandacht aan communicatie met de bewoners.

Elke woning wordt vooraf bezocht en opgenomen hoe de situatie is. Een leegstaande woning in de buurt krijgt als eerste de hybride warmtepomp en dient als modelwoning. De bewoners worden hier vooraf ontvangen en kunnen zien waar de installatie komt en hoe deze werkt. Tijdens de plaatsing is er een hoofdmonteur de contactpersoon waar bewoners terecht kunnen met wensen en vragen. Nadat de hybride warmtepompen zijn geplaatst, organiseert Woonwaard opnieuw een bewonersbijeenkomst in de modelwoning waar huurders vragen kunnen stellen over het gebruik. De meeste huurders komen naar deze bijeenkomst. De ervaring van de bewoners is een goede input om het proces van plaatsen en de samenwerking met de installateur te verbeteren.

Woonwaard trok nog een les uit de pilots. De co-makers, in dit geval de installateurs zijn echte doeners. Zij zijn minder gericht op communicatie met bewoners en hebben nog niet altijd veel ervaring met de plaatsing van hybride warmtepompen. Woonwaard maakt daarom aan de voorkant van het proces duidelijke afspraken met de installateurs wie het aanspreekpunt is voor de bewoners. Als de klus geklaard is, willen de monteurs naar huis en is er weinig ruimte voor bewoners om vragen te stellen.

Ook de bewoner ziet de monteur graag vertrekken na een werkdag. Er lopen soms zes mensen in de woning die de klus klaren. Voor de bewoner is vaak onduidelijk aan wie de bewoner vragen kan stellen. Daarom is de voorlichting aan bewoners over het gebruik van de installatie nu op een later moment gepland. Daardoor heeft zowel de monteur als de bewoner de rust om een gesprek aan te gaan over het gebruik van de installaties.

In de uitrol van de hybride warmtepompen ziet Woonwaard dat nog niet alle installateurs veel ervaring hebben met de plaatsing. Niet alleen de beschikbaarheid van monteurs maar ook de kwaliteit van het werk dat zij afleveren, is een punt van zorg. Het plaatsen van (hybride) warmtepompen is nog geen standaard werk zoals het plaatsen van een cv-ketel. Een goede evaluatie van de ervaringen van de bewoners is daarom waardevol.

Tiwos deelt ervaringen met pilot hybride warmtepompen

Wat geef je mee aan andere regio's?

Max de Graaf, Woonwaard: 'Start met een pilot zodat je je co-makers de kans geeft om nieuwe technieken toe te passen. En neem de bewoners mee in het verhaal zowel voor, tijdens als na de plaatsing. Kom na installatie op een rustig moment terug bij de bewoner voor de instructie.'

Warmtepompen in de Nationale Prestatieafspraken

In de Nationale Prestatieafspraken tussen het Rijk en de woningcorporaties staan afspraken over de toepassing van warmtepompen. Het kabinet bereidt een verplichting voor om vanaf 2026 een hybride warmtepomp of een ander duurzaam alternatief te plaatsen op het moment dat de cv-ketel moet worden vervangen. Corporaties hebben zich eraan gecommitteerd om in alle woningen met label D of beter waar de cv-ketel moet worden vervangen, de cv-ketel in principe te vervangen door een duurzamer alternatief. Uitzonderingen hierop zijn bijvoorbeeld woningen die als gevolg van de transitievisie binnen tien jaar na vervanging van de cv-ketel op een warmtenet aangesloten moeten worden. Het Actieplan Hybride Warmtepompen 2022-2024 loopt. Voor hybride warmtepompen is vanuit het Rijk subsidie beschikbaar vanuit de ISDE-regeling waar ook corporaties gebruik van kunnen maken.

(Hybride) warmtepomp

Omdat in bestaande woningen een gasaansluiting aanwezig is, is de keuze voor een hybride warmtepomp voor de hand liggend. Deze warmtepompen gebruiken vaak buitenlucht als bron voor basisverwarming. Dit in combinatie met een kleine gasketel. Het is daarbij mogelijk losse apparaten te combineren of de warmtepomp en hr-ketel samen te voegen in één omkasting. Dankzij de nieuwe technieken is het ook in bestaande bouw steeds vaker mogelijk te kiezen voor volledig elektrische warmtepompen.

Investeringssubsidie duurzame energie

De warmtepomp is één van de apparaten die valt onder de Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE).

Regelingen & subsidies energiebesparing

Het Rijk stelt in totaal meer dan 360 miljoen euro ter beschikking aan gemeenten voor de aanpak energiearmoede. De middelen worden uitgekeerd door middel van een specifieke uitkering (SPUK) aan alle gemeenten in Nederland om huishoudens die kampen met energiearmoede te ondersteunen met energiebesparende maatregelen. Het doel van de SPUK is om de energierekening van huishoudens die kampen met energiearmoede nog voor komende winter te verlagen. Gemeenten bepalen grotendeels zelf hoe ze de middelen besteden, daardoor is het mogelijk voor een gemeente om aan te sluiten bij een al bestaande aanpak, zoals voortgekomen uit de RRE en RREW.

RVO

Aedes

MilieuCentraal

Groene Huisvesters

Meer informatie

[Prestatieafspraken 2023 gemeente Alkmaar](#)

[Afwegingskader duurzame warmtedrager Woonwaard](#)

[Afwegingskader duurzame installaties, Wonen Breburg](#)

[Criteria voor de aanschaf van een warmtepomp Oosterpoort, Plavei en Volkshuisvesting Arnhem](#)

[Keuzehulp Duurzaam Verwarmen](#)

[Inspiratiegids hybride warmtepompen](#)

[Verbeter je huis/ warmtepompen](#)

[Kamerbrief reikwijdte normering verwarmingsinstallaties](#)

Lokale prestatieafspraken betaalbare energielasten

De bouwstenen 'Lokale prestatieafspraken betaalbare energielasten' zijn [hier](#) te vinden:

- Energiedisplay
- Jouw Thuis
- Huurdersorganisaties
- Koken op elektriciteit
- Samen tegen energiearmoede
- Vochtproblemen in de woning
- Klimaatadaptatie
- Woningaanpak labels EFG
- Hybride warmtepompen

Dank & contactpersoon

Voor deze bouwsteen danken we de door ons geïnterviewde mensen:

Max de Graaf, Woonwaard:
mdegraaf@woonwaard.nl

Hans Hoogervorst, Woonwaard:
hhoogervorst@woonwaard.nl

Perry van Happen, Wonen Breburg:
p.vanhappen@wonenbreburg.nl

Colofon

De reeks 'Lokale prestatieafspraken [betaalbare energielasten](#)' is gemaakt in opdracht van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en in samenwerking met Aedes, Woonbond en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Video's & Foto's

Woonwaard
Tiwos

Redactie & vormgeving

Marlou Boerbooms,
marlou@energieambassadeur.nl
Lisa Verhaeghe,
lisa.verhaeghe@gmail.com

Juni 2023